


*Paulina Szulc-Fischer*

Uniwersytet Gdański, Wydział Ekonomiczny  
[p.m.szulc@wp.pl](mailto:p.m.szulc@wp.pl)  
 <https://orcid.org/0000-0002-6553-6899>

## Polityka wspierania klastrów w Unii Europejskiej i w Polsce

**Zarys treści:** Celem artykułu jest przedstawienie polityki wspierania klastrów gospodarczych prowadzonej w Polsce oraz w Unii Europejskiej. W pierwszej części pracy zaprezentowano pojęcie oraz klasyfikację polityk klastrowych, a także możliwości wdrożenia opisane w najważniejszych dokumentach Komisji Europejskiej dotyczących wspierania klastrów. Dalsza część artykułu zawiera opis efektywnych narzędzi polityki klastrowej oraz kierunków jej rozwoju. Analiza podjętych działań na rzecz rozwoju klastrów wskazuje na ich istotną rolę jako narzędzia rozwoju gospodarczego.

**Słowa kluczowe:** inicjatywy klastrowe, klastry, polityka klastrowa

### Wprowadzenie

Koncepcja klastrów gospodarczych jest przedmiotem zainteresowania nie tylko przedsiębiorców, ale także naukowców i polityków. Klastry są zjawiskiem szeroko opisanym w literaturze, definiowanym jako: „geograficzne skupisko wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji (na przykład uniwersytetów, jednostek normalizacyjnych i stowarzyszeń branżowych) poszczególnych dziedzinach, konkurujących między sobą, ale również współpracujących” (Porter 2001). Z kolei Komisja Europejska (Komisja Europejska 2005) opisuje klastry jako: „sposób organizacji systemu produkcyjnego, powodowany przez geograficzną koncentrację podmiotów gospodarczych i innych organizacji wyspecjalizowanych w tych samych obszarach działalności rozwijających wzajemne relacje rynkowe oraz pozarynkowe, przyczyniających się wspólnie do rozwoju innowacji i konkurencyjności uczestników klastra i ich obszaru działania”.

Według Portera (2001) klastry, które są konkurencyjne (w określonych dziedzinach gospodarki) oraz mają niezbędną liczbę podmiotów tworzących efekt aglomeracji (tzw. masę krytyczną), stanowią uzupełnienie niemal każdej

gospodarki regionalnej i narodowej. Taka sytuacja ma miejsce głównie w krajach rozwiniętych gospodarczo. Jednocześnie klastry mogą z powodzeniem występować we wszystkich sektorach gospodarki. Mogą działać w oparciu o umowę partnerską, konsorcjum, porozumienie czy stowarzyszenie (Dyba, Kawińska 2012). Natomiast inicjatywy klastrowe mają za zadanie aktywizację przedsiębiorstw oraz powiązanych podmiotów, występują w początkowym etapie ewolucji klastra.

W artykule przedstawiono główne założenia krajowej polityki wspierania klastrów gospodarczych prowadzonej w Polsce oraz w krajach Unii Europejskiej. W pierwszej części pracy zaprezentowano klasyfikację polityk klastrowych oraz możliwości ich wdrożenia. W dalszej części artykułu opisano wybrane dotychczasowe działania, na rzecz klastrów, w oparciu o dokumenty krajowe oraz dokumenty Komisji Europejskiej, a także te obejmujące perspektywę rozwoju po roku 2020.

Ostatnia część pracy dotyczy polityki wspierania rozwoju klastrów w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem krajowych klastrów kluczowych. Ponadto analiza została przeprowadzona w oparciu o literaturę krajową oraz zagraniczną, w tym na podstawie przeglądu dokumentów odnoszących się do polityki klastrowej w Polsce i UE.

## Pojęcie oraz klasyfikacja polityk wspierania klastrów

Rosnące zainteresowanie klastrami w ciągu ostatnich lat w głównej mierze związane jest z korzyściami, jakie dla gospodarki wiążą się z ich funkcjonowaniem. W literaturze przedmiotu polityka wspierania klastrów najczęściej rozumiana jest jako działania administracji na rzecz wspierania klastrów i może ona przybierać różne formy oraz dążyć do realizacji różnych celów (Instytut Badań... 2009). Podstawowym zadaniem polityki klastrowej jest wspieranie powstawania inicjatyw klastrowych oraz przyczynianie się do rozwoju już funkcjonujących klastrów (Dzierżanowski 2012). Działania te koncentrują się na wspieraniu interakcji między różnymi podmiotami, w tym w szczególności sieciami współpracy, centrami doskonałości, parkami naukowo-technologicznymi (Brodzicki, Kuczevska 2012). Finansowanie publiczne kierowane do ogółu podmiotów, będących członkami klastra, obniża koszty transakcyjne i ułatwia procesy wymiany wiedzy (Weresa 2017).

Literatura bogata jest w wiele koncepcji klasyfikowania metod przyczyniających się do rozwoju klastrów. Podstawowa klasyfikacja zakłada podział polityk ze względu na szczebel oddziaływania, co pozwala na wyróżnienie polityk klastrowych na poziomie (Brodzicki, Kuczevska 2012):

- lokalnym,
- regionalnym,
- krajowym,
- międzynarodowym.

Z jednej strony zauważalny jest wzrost wsparcia rozwoju klastrów w ramach polityk regionalnych, co jest konsekwencją traktowania tych form organizacji przez Unię Europejską oraz Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, jako jednego z głównych narzędzi polityki zrównoważonego rozwoju regionalnego.

Z drugiej strony podkreślana jest rola klastrów międzynarodowych oraz tych kluźczowych dla kraju, determinujących jego wzrost gospodarczy.

Inna propozycja klasyfikacji polityk klastrowych zakłada odgórne lub oddolne ich wspieranie. W przypadku pierwszej z nich ważne jest zaangażowanie ze wnątrznego podmiotu (np. władz publicznych), podejmującego działania z zakresu utworzenia klastra i wspierania jego rozwoju (inicjatywę klastrową). Ten rodzaj wsparcia jest ukierunkowany na rozwój selektywnie wybranych klastrów. Przykładem odgórnego wspierania klastrów jest inicjatywa wyboru krajowych klastrów kluczowych, która została przedstawiona w dalszej części artykułu. Podejście oddolne zakłada natomiast powstawanie klastrów niezależnie od działań prowadzonych przez władze publiczne a raczej będące wynikiem wewnętrznej potrzeby zainteresowanych podmiotów (Komisja Europejska 2007). Najczęściej przyjmuje się, że polityka prowadzona przez rząd nie powinna tworzyć klastrów, lecz opierać się na stymulowaniu rozwoju istniejących lub powstających klastrów. Ponadto działania polityki klastrowej powinny być skierowane na grupy o największych szansach na uzyskanie globalnej konkurencyjności (Dzierżanowski i in. 2012). Jak wskazują Brodzicki i Kuczevska (2012), istnieje również polityka hybrydowa, która stanowi połączenie działań odgórnych i oddolnych w ramach jednego klastra.

Ponadto w polityce klastrowej wyróżnia się następujące podejścia (Borras, Tsagdis 2011):

- kreacjonistyczne;
- wąskie;
- szerokie;
- ewolucyjne;
- sieciowe.

Podejście kreacjonistyczne w polityce klastrowej różni się od pozostałych tym, że jego nadrzędnym celem jest tworzenie od podstaw nowych klastrów, a pozostałe polityki kładą nacisk na poprawę funkcjonowania klastrów już istniejących. Podejście wąskie oznacza politykę prowadzoną przez władze publiczne najczęściej skierowaną jedynie w stosunku do klastrów, których funkcjonowanie wpływa na rozwój danego regionu. W odmienny sposób charakteryzowane jest szerokie podejście do polityk klastrowych, w których równoległe zachodzą interakcje w kilku obszarach, nie tylko państwowym, ale też społeczno-gospodarczym. Szerokie podejście wykorzystuje wiele polityk oraz instrumentów, które w skoordynowany sposób wspierają rozwój konkretnych klastrów, uwzględniając specyficzne warunki ramowe, istotne dla rozwoju danego klastra (Dzierżanowski 2012).

Kolejne z podejść – ewolucyjne – wskazuje na naśladownictwo polityk regionalnych oraz systemów i polityk innowacji funkcjonujących w krajach Europy Zachodniej przez inne kraje, m.in. Europy Środkowej i Wschodniej (Borras, Tsagdis 2011). Podejście sieciowe polityk klastrowych opiera się na państwowo-społecznych interakcjach, które zachodzą samoistnie w rozwiniętych gospodarkach.

Należy podkreślić, że polityka wspierania klastrów nie jest jedynie częścią polityki gospodarczej, ale raczej stanowi politykę horyzontalną, która opiera się na wielu różnego typu politykach, tj.: innowacyjnej, przemysłowej, regionalnej,

a także obejmującej pośrednio politykę społeczną, rynku pracy, nauki i edukacji (Waresa i in. 2017).

Wszelkie czynności prowadzące do realizacji polityki klastrowej, rozumianej jako wdrażanie działań i instrumentów ukierunkowanych na wspieranie działalności podmiotów klastra, przyczyniają się do wzrostu potencjału gospodarczego danego regionu. Najważniejszym zatem elementem polityki staje się nie postrzeganie firm jako odrębnych podmiotów, ale raczej badanie całego zbioru relacji zachodzących między wszystkimi uczestnikami klastra.

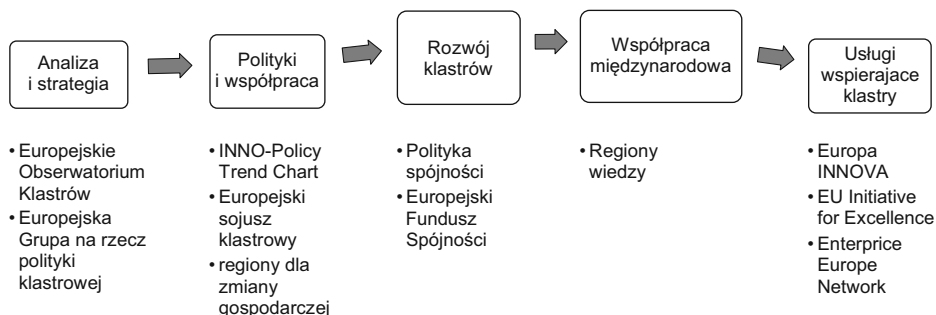
## Polityka klastrowa prowadzona przez Unię Europejską

Na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć, że działania na rzecz polityki klastrowej, prowadzone przez Komisję Europejską, obejmują kilka obszarów. Przede wszystkim wykorzystywane są jako narzędzia polityki regionalnej. Zatem głównym celem jest minimalizowanie lub też całkowite usuwanie barier handlowych oraz inwestycyjnych stanowiących klucz do wzrostu efektywności oraz konkurencyjności poszczególnych regionów Europy. Inicjatywy Komisji Europejskiej mają wpływ na rozwijanie i promowanie strategicznego podejścia wobec klastrów. Działania polegają na wzmacnianiu zasobów wiedzy i przyczyniają się do lepszej eksploatacji badań nad innowacjami (Margiel 2014).

Od 2008 r. Unia Europejska podkreślała znaczenie inicjatyw klastrowych i opierała na nich kierunki polityki rozwoju (Komisja Europejska 2008). Działania na szczeblu wspólnotowym mają na celu tworzenie dla klastrów optymalnych warunków rozwojowych, co będzie miało w przyszłości przełożenie na konkurencyjność i innowacyjność europejskiej gospodarki. Ponadto Komisja Europejska (2008) dąży do promowania wspólnych inicjatyw oraz działań, które mają za zadanie poprawę funkcjonowania klastrów oraz inicjatyw klastrowych.

Przykładem inicjatywy skierowanej do uczestników klastrów w zakresie polityki innowacyjnej jest Europe INNOvA. Inicjatywa ta polega na prowadzeniu europejskiej platformy służącej wymianie poglądów, upowszechnianiu dobrych praktyk, pomysłów i narzędzi oraz tworzeniu rekomendacji z zakresu innowacyjności w wybranych sektorach gospodarki. Głównym celem inicjatywy jest: „stymulowanie rozwoju europejskiej polityki dostosowanej do specyficznych potrzeb różnych branż, oczekujących wsparcia w zakresie podniesienia ich innowacyjności, w warunkach konkurencji na rynku globalnym oraz stymulowanie współpracy pomiędzy klastrami w Europie poprzez tworzenie sieci klastrów” (Matusiak 2008).

Istotny jest także program Horyzont 2020 skierowany do państw członkowskich w celu podjęcia dodatkowych działań mających na celu wzrost potencjału w zakresie badań i innowacji. W szczególności zwraca się uwagę na: tworzenie powiązań w słabiej rozwiniętych regionach oraz w państwach członkowskich i regionach osiągających niezadowolające wyniki w dziedzinie badań, rozwoju i innowacji (Parlament Europejski... 2013). Dotychczasowe działania prowadzone przez Komisję Europejską obejmują m.in. obszary z zakresu analizy i strategii rozwoju klastrów, współpracy międzynarodowej oraz usług wspierających (ryc. 1).



Ryc. 1. Działalność Komisji Europejskiej na rzecz klastrów  
 Źródło: opracowanie na podstawie Margiel (2014, s. 41).

Wskazane powyżej instrumenty stanowią całość we wspieraniu klastrów na wszystkich stopniach polityki klastrowej. Komisja Europejska podejmuje regularne obserwacje programów wspierania klastrów oraz dokonuje analiz porównawczych zidentyfikowanych klastrów. Kolejne etapy zostały bezpośrednio skierowane do uczestników klastra, począwszy od szeroko prowadzonych badań nad klastrami, poprzez rozwój i implementację inicjatyw klastrowych, do usług im towarzyszących (European Commission 2008).

W 2018 r. zaprezentowano nowe kierunki polityki klastrowej, które zostały zapowiedziane m.in. w ramach polityki spójności na lata 2021–2027. Należą do nich: większe wsparcie w tworzeniu ogólnoeuropejskich klastrów w priorytetowych dla gospodarki obszarów (technologia dużych zbiorów danych, biogospodarka, efektywne gospodarowanie zasobami, mobilność oparta na dostępie do internetu lub zaawansowane technologie produkcyjne) (Komisja Europejska 2018). Ponadto w dokumencie „Europa 2020” (Komisja Europejska 2010) Unia Europejska wprost odnosi się do polityki wobec klastrów w punkcie, w którym zobowiązuje się do rozwoju otoczenia biznesu. W szczególności obszarem do poprawy jest sektor małych i średnich przedsiębiorstw poprzez: „ograniczenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej w Europie, wspieranie klastrów i ułatwienie niedrogo dostępu do finansowania” (Komisja Europejska 2010).

Zasadność prowadzenia inicjatyw na rzecz klastrów, a zwłaszcza dostosowywania do ich działania polityki państwa, powinna sprowadzać się do możliwości uzyskania konkretnych efektów (wynikających z ich funkcjonowania w danym regionie). Pomiary efektywności, w zależności od rodzaju klastrów (np. branży), mogą się różnić między sobą. Dla przykładu przedsiębiorstwa można badać pod kątem: ilości pracowników, liczby przeprowadzonych szkoleń, wydatków na szkolenia (bądź też możliwości pozyskiwania funduszy na ten cel), liczby nowych ofert pracy, rotacji pracowników, a także poziomu wynagrodzenia.

## Polityka klastrowa w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem kluczowych klastrów krajowych

W Polsce badania nad klastrami prowadzi m.in. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (2018). W raporcie pt. „Benchmarking klastrów w Polsce – edycja 2018”, wskazano na silne strony klastrów działających na terenie kraju, wymieniając wśród nich:

- infrastrukturę badawczą, konferencyjno-szkoleniową i informatyczną;
- dojrzałość organizacyjną;
- sformalizowaną organizację (istnienie dokumentów strategicznych itp.);
- komunikację zachodzącą w klastrach – istnienie kontaktów bezpośrednich między koordynatorem i członkami oraz pomiędzy samymi członkami;
- wysoki poziom realizacji celów strategicznych przez klastry;
- działania prowadzące do internacjonalizacji ich członków m.in. poprzez umiędzynarodowienie usług dostępnych w klastrach, przygotowanie klastrów do wsparcia przedsiębiorstw w rozwijaniu działalności eksportowej.

Z drugiej strony wskazane zostały słabe strony klastrów. Wiązą się one w głównej mierze z ograniczonymi środkami finansowymi w obszarach wymagających stałych nakładów finansowych oraz niewielkimi zasobami ludzkimi w dziedzinach funkcjonujących przy wykorzystaniu wysoko wykwalifikowanych zasobów ludzkich. Bardzo słabo oceniona została również aktywność klastrów w zakresie innowacji, pozyskiwania informacji rynkowych oraz stosowania audytów technologicznych (Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 2018). Tym samym właściwe wydaje się powiązanie obecnie stosowanej polityki klastrowej z polityką innowacyjną w Polsce. Już w 2006 r. Ministerstwo Gospodarki w dokumencie „Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007–2013” podkreśliło rolę działań ukierunkowanych na realizację przedsięwzięć innowacyjnych poprzez (Kierunki zwiększania... 2006):

- zachęcanie do współpracy z jednostkami naukowymi i innymi uczestnikami klastra;
- wsparcie szeroko pojętego rozwoju klastrów;
- rozwijanie partnerstwa publiczno-prywatnego;
- wsparcie rozwoju platform technologicznych w zaawansowanych technologicznie sektorach.

Oprócz korzystania z narzędzi polityki innowacyjności dla rozwoju klastrów warte uwagi jest powoływanie krajowych klastrów kluczowych. Są to klastry oraz inicjatywy klastrowe, które mają istotne znaczenie dla gospodarki danego kraju i przyczyniają się do wzrostu konkurencyjności międzynarodowej. Zostają one wybrane na podstawie analizy m.in. (Dzierżanowski 2012):

- masy krytycznej;
- potencjału rozwojowego;
- innowacyjności;
- dotychczasowej współpracy z innymi podmiotami;
- potencjału i doświadczenia koordynatora.

W Polsce status krajowego klastra kluczowego ma piętnaście klastrów (tab. 1). W gronie rekomendowanych klastrów znajdują się w głównej mierze te, które działają na poziomie krajowym. Podmioty funkcjonujące w ramach klastra kluczowego otrzymują dodatkowe punkty przy aplikowaniu do programów oraz działań wspierających je na poziomie krajowym i regionalnym. Jednym z przykładów jest konkurs Umiejędzynarodowienie Krajowych Klastrów Kluczowych mający na celu rozwój i wprowadzenie na rynki zagraniczne produktów i usług przez nie oferowanych (Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 2020).

Tabela 1. Krajowe klastry kluczowe w Polsce

Lp.	Nazwa	Branża	Województwo	Reprezentant	Nadany status
1.	Klaster Dolina Lotnicza	lotnicza	podkarpackie	reprezentowany przez Stowarzyszenie Grupy Przedsiębiorców Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza”	runda I (status do 31.12.2018) runda III (status do 31.10.2021)
2.	Klaster Interizon	ICT	pomorskie	reprezentowany przez Fundację Interizon	runda I (status do 31.12.2018) runda IV (status do 28.08.2022)
3.	Klaster Obróbki Metali	meblarska	podlaskie	reprezentowany przez Centrum Promocji Innowacji i Rozwoju	runda I (status do 31.12.2018) runda III (status do 31.10.2021)
4.	Mazowiecki Klaster ICT	ICT	mazowieckie	reprezentowany przez Stowarzyszenie Rozwoju Społeczno-Gospodarczego „Wiedza”	runda I (status do 31.12.2018) runda III (status do 31.10.2021)
5.	Polski Klaster Budowlany	budowlana	podlaskie	reprezentowany przez Polskie Stowarzyszenie Doradcze i Konsultingowe	runda (I status do 31.12.2018) runda (III status do 31.10.2021)
6.	Zachodniopomorski Klaster Chemiczny „Zielona Chemia”	chemiczna	zachodniopomorskie	reprezentowany przez Stowarzyszenie Zachodniopomorski Klaster Chemiczny „Zielona Chemia”	runda I (status do 31.12.2018) runda IV ( status do 28.08.2022)
7.	Klaster Lifescience Kraków	biotechnologiczna	małopolskie	reprezentowany przez Fundację Klaster LifeScience Kraków	runda II (status do 31.10.2019) runda IV (status do 28.08.2022)
8.	Śląski Klaster Lotniczy	lotnicza	śląskie	reprezentowany przez Federację Firm Lotniczych Bielsko	runda II (status do 31.10.2019) runda IV (status do 28.08.2022)
9.	Wschodni Klaster ICT	ICT	lubelskie	reprezentowany przez Wschodnią Agencję Rozwoju Sp. z o.o.	runda II (status do 31.10.2019) runda IV (status do 28.08.2022)

Lp.	Nazwa	Branża	Województwo	Reprezentant	Nadany status
10.	Klaster Gospodarki Odpadowej i Recyklingu	recyklingowa	świętokrzyskie	reprezentowany przez Centrum Kooperacji Recyklingu – not for profit system Sp. z o.o.	runda II (status do 31.10.2019) runda IV (status do 28.08.2022)
11.	Klaster Zrównoważona Infrastruktura	budowlana	małopolskie	reprezentowany przez Instytut Doradztwa Sp. z o.o.	runda II (status do 31.10.2019) runda IV (status do 28.08.2022)
12.	Klaster Logistyczno-Transportowy Północ-Południe	logistyczna	pomorskie	reprezentowany przez Zarząd Nadbałtyckich Inicjatyw Klastrowych Sp. z o.o.	runda II (status do 31.10.2019) runda IV (status do 28.08.2022)
13.	Bydgoski Klaster Przemysłowy	narzędziowa i przetwórstwa tworzyw polimerowych	kujawsko-pomorskie	reprezentowany przez Bydgoski Klaster Przemysłowy	runda II (status do 31.10.2019) runda IV (status do 28.08.2022)
14.	Klaster „Polska Grupa Motoryzacyjna”	motoryzacyjna	mazowieckie	reprezentowany przez Stowarzyszenie Polska Grupa Motoryzacyjna	runda IV (status do 28.08.2022)
15.	Silesia Automotive & Advanced Manufacturing	motoryzacyjna	śląskie	reprezentowany przez Katowicką Specjalną Strefę Ekonomiczną S.A.	runda IV (status do 28.08.2022)

Źródło: opracowanie własne.

Wskazane obszary analizy (tj. poziom zasobów ludzkich, zasoby organizacyjne, finansowe oraz potencjał gospodarczy przedsiębiorstw) są nie tylko narzędziem oceny rozwoju klastra, ale także wskazują kierunek rozwoju polityki klastrowej kraju (Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii 2020). W przypadku Polski najwięcej klastrów mających status klastra kluczowego działa w branży informacyjno-komunikacyjnej: Klaster Interizon, Mazowiecki Klaster ICT oraz Wschodni Klaster ICT. W dalszej kolejności znalazły się po dwa klastry z sektora lotniczego, motoryzacyjnego oraz budowlanego. Warto zauważyć, że nie ma dominującego obszaru, na którym działają klastry kluczowe. Są one rozmieszczone na terenie większości województw (z wyjątkiem dolnośląskiego, lubuskiego, łódzkiego, opolskiego oraz warmińsko-mazurskiego). Opisana inicjatywa wspierania wybranych klastrów pokrywa się z polityką zaproponowaną przez Ministerstwo Rozwoju (2020).

## Zakończenie

Od wielu lat instytucje takie jak Komisja Europejska przywiązują dużą wagę do rozwoju klastrów i odpowiednio dobranej do ich potrzeb polityki. Rosnące zainteresowanie tą formą organizacji wynika z korzyści, jakie wynikają z funkcjonowania



inicjatyw klastrowych w określonym regionie. Ponadto występują one we wszystkich sektorach gospodarki.

Działania skierowane na wspieranie klastrów stanowią integralną część polityki horyzontalnej. Zatem stosowane w niej narzędzia łączą ze sobą kilka rodzajów polityk prowadzonych przez państwa europejskie: polityki innowacyjne, przemysłowe, regionalne, społeczne, rynku pracy, nauki i edukacji.

Udzielenie określonego wsparcia przedsiębiorstwom ma na celu wzrost potencjału innowacyjnego, ale także umiędzynarodowienie ich działalności. Wspomniany aspekt finansowy, przy uwzględnieniu ograniczonego budżetu przeznaczonego na ten cel, prowadzi do podejmowania przez państwo decyzji o selektywnym wsparciu klastrów. W ramach prowadzonych działań instrumenty wspierające powinny uwzględniać specyfikę klastrów i być dostosowane do stopnia ich rozwoju. Odrębnie powinno się traktować duże klastry, o charakterze międzynarodowym, a inaczej klastry działające regionalnie, obsługujące rynki lokalne. Dla obu tych grup należy przewidywać różne formy i intensywność wsparcia. Z takimi założeniami pokrywa się stanowisko przyjęte przez Ministerstwo Rozwoju (2020). Zalecane rekomendacje polityki klastrowej, prowadzonej po 2020 r., dotyczą długookresowych działań w zakresie wzmacniania potencjału ludzkiego i rzeczowego przedsiębiorstw oraz umiędzynarodowienia klastrów. Stanowią one odpowiedź na wskazane (m.in. przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (2018)) słabe strony polskich klastrów. Szczegółowe rekomendacje Ministerstwa Rozwoju (2020) dotyczą:

- dofinansowania podnoszenia kwalifikacji (np. szkoleń dla koordynatorów klastra);
- dofinansowania wsparcia eksperckiego (doradztwa);
- stworzenia możliwości wymiany pracowników między przedsiębiorstwami a jednostkami badawczo-rozwojowymi;
- wprowadzenie doradztwa z zakresu przygotowania i złożenia wniosków do programów międzynarodowych;
- dofinansowania oprogramowania, licencji, patentów, know-how;
- dofinansowania ponoszonych kosztów związanych z badaniami i analizą rynków zagranicznych;
- pomocy w rozpoznawalności klastrów na rynkach zagranicznych;
- wyposażenia w infrastrukturę techniczną (specjalistyczny sprzęt).

Część zaproponowanych rozwiązań będzie obejmowała jedynie krajowe klastry kluczowe. Jednocześnie należy pamiętać, że wszystkie inicjatywy klastrowe oddziałują na rozwój zaangażowanych przedsiębiorstw, przyczyniają się do wzrostu kapitału społeczno-gospodarczego. M.E. Porter w swoich badaniach pisał, że: „rynek, a nie rząd musi zdecydować, który klastery osiągnie sukces gospodarczy” (Gorynia, Jankowska 2008). Dlatego też państwo powinno koncentrować się na tworzeniu sprzyjającego otoczenia infrastrukturalnego, ekonomicznego oraz prawnego dla dobrego funkcjonowania przedsiębiorstw, niezależnie od ich wielkości czy miejsca działania.

## Literatura

- Borras S., Tsagdis D. 2011. Polityki klastrowe w Europie – przedsiębiorstwa, instytucje i zarządzanie. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, s. 28–29.
- Brodzicki T., Kuczevska J. 2012. Klastry i polityka klastrowa w Polsce. Konkurencyjność przedsiębiorstw, sektorów i regionów. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, s. 26, 36–38.
- Dyba W., Kawińska M. 2012. Klasyfikacja rodzajowa i polityka wspierania klastrów gospodarczych w województwie wielkopolskim. Biuletyn Instytutu Geografii Społecznej i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Seria Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna, 20: 77.
- Dzierżanowski M. 2012. Kierunki i założenia polityki klastrowej w Polsce do 2020 roku – rekomendacje grupy roboczej ds. polityki klastrowej. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, s. 15–16, 19–20.
- Dzierżanowski M., Rybacka M., Szultka S. 2012. Rola klastrów w budowaniu gospodarki opartej na wiedzy. Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Gdańsk–Szczecin.
- European Commission 2008. The concept of clusters and cluster policies and their role for competitiveness and innovation: main statistical results and learned. PRO INNO, Bruksela, s. 63.
- Gorynia M., Jankowska B. 2008. Klastry a międzynarodowa konkurencyjność i internacjonalizacja przedsiębiorstwa. Difin Warszawa.
- Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową 2009. Wykorzystanie koncepcji klastrów dla kształtowania polityki innowacyjnej i technologicznej państwa. Rekomendacje dla polityki stymulowania rozwoju klastrów w Polsce. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk.
- Kierunki i polityka rozwoju klastrów w Polsce 2009. Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.
- Kierunki rozwoju polityki klastrowej w Polsce po roku 2020 2020. Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, s. 37–47.
- Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki 2006. Warszawa: Ministerstwo Gospodarki, 80.
- Komisja Europejska 2005. Podręcznik Oslo. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Urząd Statystyczny Wspólnot Europejskich, Paryż.
- Komisja Europejska 2007. Różnorodność klastrów, Innowacje w Europie. Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu, Bruksela, s. 6.
- Komisja Europejska 2008. Komunikat Komisji do Rady Parlamentu Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. W kierunku światowej klasy klastrów w Unii Europejskiej: wdrażanie szeroko zakrojonej strategii innowacyjnej. KOM 652, Bruksela.
- Komisja Europejska 2010. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela, s. 19.
- Komisja Europejska 2018. Sprawozdanie na temat propozycji KE ws. budżetu: rozwój regionalny i polityka spójności po 2020 r. Sprawozdanie Kancelarii Senatu z dnia 29.05.2018 nr 31/2018, Strasburg.
- Margiel M. 2014. Rola klastrów w kształtowaniu zrównoważonej polityki rozwoju. Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Dąbrowa Górnicza, s. 39–40.
- Matusiak K. 2008. Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa, s. 81.
- Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii 2020, 2 lipca ([www.gov.pl/web/rozwoj/lista-kkk](http://www.gov.pl/web/rozwoj/lista-kkk)).
- Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej 2013. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE), 1303/2013 z 17 grudnia 2013 r.
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 2012. Kierunki i założenia polityki klastrowej do 2020 roku, PARP, Warszawa, s. 25.
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 2018. Benchmarking klastrów w Polsce. Raport ogólny. PARP, Warszawa.
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości 2020, 2 lipca ([www.parp.gov.pl](http://www.parp.gov.pl)).
- Porter M.E. 2001. Porter o konkurencji. Wydawnictwo Naukowe PWE, Warszawa, s. 248.
- Weresa M. 2014. Polityka innowacyjna. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, s. 156.
- Weresa M., Kowalski A., Sieńko-Kulakowska E. 2017. Rozwój klastrów i metody ewaluacji. Szkoła Główna Handlowa, Warszawa, s. 29.

## **Cluster policy in European Union and Poland**

**Abstract:** The article presents the concept of cluster policy in Poland and European Union. At the beginning the author presented models of clusters policy and implementation in the most important document written by European Commission. Cluster policy for the period 2014–2020 show effective tools for government to support for cluster development. The analysis of the actions taken to support clusters shows clusters as a tool of policy and the fundamental conditions for economic success.

**Key words:** cluster initiatives, clusters, cluster policy